

Lahat tayo’y nagpapanggap na malaya. Ngunit ano bang ibig sabihin ng maging malaya? Ang mga tunay na malayang tao ay iyong mga inaakay ng malalim na inspirasyon ng Espiritu ng Diyos. Bawat Kristiyano’y dapat maging “inspirado” sa ganitong kahulugan. Gayunpaman, maraming bagay ang nagbabanta sa “kalayaang ibinigay ni Kristo sa atin”:

– Kalimita’y pinababayaan nating lumamig ang ating maalab na damdamin noong una nating makatagpo si Kristo at naramdaman nating kaya nating gawin ang kahit ano para sa kanya. At sinisimulan nating hubugin ang ating buhay ayon sa mga gawaing hindi makapapalit sa tunay na pag-ibig.

– Puwede rin namang mangyari na masyado nating hinahangaan ang mga halimbawa ng mga Kristiyano ng ibang panahon o ibang kalagayan. At kinokopya natin ang mga huwaran ng Kristiyanong pamumuhay na hindi katugma ng inaasahan ng Diyos sa atin, kaya hindi tayo pumupunta kay Kristo sa kabuuan ng ating pagkatao at paninindigan.

Malinaw ang lahat ng ito sa Sulat sa mga taga-Galasya. Ang mga paganong ito na napasampalataya ni Pablo ay nakinig pagkatapos sa mga Judiong nag-aakalang mga disipulo sila ni Kristo, ngunit hindi naunawaan ang Ebanghelyo. At sinasabi ng mga Judiong ito: “Pananampalataya kay Kristo, napakaganda nito! Ngunit mas mahalaga sa Diyos ang pagtupad ng mga tao sa lahat ng batas at kaugaliang panrelihiyon.”

Kaya ginawa ni Pablo ang napakarahas na sulat na ito: “Kung kilala ninyo si Jesus na ipinako at inaakay kayo ng kanyang Espiritu, ano pang kailangan ninyo?”

Sino ba ang mga taga-Galasya? Tinutukoy ang mga pamayanan ng Pisidia at Galasya. Sinasabi sa Gawa 13:13-14:25 at 16:6-6 ang tungkol sa pag-eebanghelyo sa kanila.

1 ¹Bati ni Pablo, isang apostol na di sinugo ng mga tao, ni sa pagtala ng tao,

kundi ni Jesucristo at ng Diyos Ama na nagbangon sa kanya mula sa mga patay,

²at pagbati ng lahat ng kapatid na kasama ko,

para sa mga iglesya ng Galasya.

³Sumainyo ang grasya at kapayapaan mula sa Diyos Ama at sa ating Panginoong Jesucristo.

⁴Ibinigay nga niya ang kanyang sarili para sa ating mga kasalanan upang sagipin tayo mula sa masamang panahong ito ayon sa kalooban ng ating Diyos at Ama;

⁵mapasakanya nawa ang luwalhati magpakailanman. Amen.

Wala nang iba pang ebanghelyo

• ⁶Takang-taka ako na napakadali ninyong tinalikuran ang Diyos na nagkaloob sa inyo ng kanyang pagtawag sa grasya ni Kristo at binalingan ang iba ng ebanghelyo. ⁷Wala na ngang iba pang ebanghelyo, pero may gumugulo sa inyo at gustong baliktarin ang ebanghelyo ni Kristo.

⁸Ngunit kung kami mismo, o isang anghel man mula sa langit, ang mangaral sa inyo ng isang ebanghelyong taliwas sa ipinangaral na namin sa inyo, sumpain

nawa siya! ⁹Gaya ng sinabi ko noong una, gayon din ang sinasabi ko ngayon: “Kung sinuman ang nangangaral sa inyo ng isang ebanghelyong taliwas sa inyong nangangaral, sumpain nawa siya.” ¹⁰Naghangad ba akong mapuri ng mga tao, o ng Diyos? O sinisikap ko bang bigyang-kasiyahan ang mga tao? Kung mga tao pa ang binibigyang-kasiyahan ko, hindi na ako lingkod ni Kristo.

Itinuro ni Pablo ang natutuhan niya sa Diyos

• ¹¹Talagang gusto kong malaman ninyo, mga kapatid, na hindi ebanghelyo ng tao ang ebanghelyong ipinangaral ko.

¹²Hindi ko nga ito tinanggap mula sa tao, o natutuhan sa tao kundi sa pagbubunyag ni Jesucristo. ¹³Nabalitaan nga ninyo ang dati kong pamumuhay sa komunidad Judio at kung paano ko inusig ang Iglesya ng Diyos at sinikap itong puksain. ¹⁴Naging mas masigasig ako kaysa maraming kasinggulang ko sa komunidad-Judio, nang mainit kong ipinaglaban ang mga kaugalian ng aking mga ninuno.

¹⁵Subalit sa kagandahang-loob ng Diyos, ako’y tinawag niya, siyang *nagbukod sa akin bago pa man ako isilang*.

¹⁶At nang ikasiya niyang ibunyag sa akin ang kanyang Anak, upang maipangaral

• **1.6** Karamihan sa mga taga-Galasya na nagkaroon ng Kristiyanong pananampalataya ay dating mga pagano at di kailanman tumubog sa relihiyon ng mga Judio. Gayunpaman, ang ilan sa kanila ay mula sa lahing Judio at hindi nila nauunawaan na si Jesus ay dumating upang iligtas ang lahat ng tao nang walang itinatangi.

Ang iba naman ay nakisalamuha sa mga Judio at, para sa kapakanan ng kanilang negosyo, gusto nilang tanggapin sila ng Sambayanang Judio. – hindi balakid dito ang pananampalataya nila kay Jesus. Ngunit hindi sila matatanggap kung hindi sila magpapatuli o hindi sila susunod sa ilang mga kaugaliang Judio.

Isang ebanghelyong taliwas sa inyong nangangaral (9) Dapat ipasa ang Ebanghelyo kung ano ang pagkaunawa dito ng mga apostol at kung ano ang pagkapanatili dito ng Iglesya. Kaya ipinakikita ni Pablo na hindi siya nagsimulang mangaral sa sariling kusa, kundi siya’y sinugo, at naaayon ang pangangaral niya sa doktrinang tinatanggap ng Iglesya: ang tinatawag natin ngayong *Tradisyong*.

• **11.** Pinipintasan ng mga kaaway ni Pablo ang kanyang awtoridad: hindi siya isang apostol na tulad ng mga pinili ni Jesus. Isinasalaysay dito ni Pablo ang binabanggit sa Gawa 9. *Ibinunyag niya sa akin ang kanyang Anak* (16). Hindi lamang nakita ni Pablo si Kristo, nadiskubre pa niya si Kristo sa kanya mismong kalooban. Sa sandali ng pagtawag sa kanya, ganap niyang naunawaan ang pinakadiwa ng pananampalataya.

Katangi-tangi ang kaso ni Pablo na tahasang tinawag ni Kristo. Gayunpaman, nakikita natin na hindi ipinagpilitan ni Pablo ang kanyang sarili sa Iglesya. Pinapunta siya ni Kristo kay Ananias para magpabinyag. Pagkatapos niyon, sumama siya kay Pedro, ang kinikilalang pinuno ng Iglesya, at kay Jaime, ang pinuno ng iglesya ng Jerusalem. Kailangan ang “pagsasama” o “pakikiisa” na ito upang makakilos sa ngalan ng Iglesya. Ngunit hindi ito ang uri ng pagsunod na makikita sa hukbo o ng empleyado sa kanyang boss. Sinasabi pa ni Pablo: *Kinilala nila ang misyong bigay sa akin ng Diyos* (2:9): ibig sabihin’y inaamin nila na ang

ko siya sa mga bansang di-Judio, hindi ako humingi ng payo kaninuman. ¹⁷Hindi ako umahon sa Jerusalem patungo sa mga apostol na mas una pa sa akin, kundi nagpa-Arabia ako; at muli akong bumalik sa Damasco. ¹⁸At pagkatapos ng tatlong taon, saka ako umakyat sa Jerusalem para dalawin si Kefas, at labinlimang araw akong nanatiling kasama niya. ¹⁹Ngunit hindi ako nakipagkita sa ibang apostol liban kay Jaimeng kapatid ng Panginoon. ²⁰Sa harap ng Diyos, hindi ako nagsisinungaling sa isinusulat ko sa inyo.

²¹Pagkatapos ay pumunta ako sa rehiyon ng Siria at Cilicia. ²²At hindi pa rin ako kilala sa mukha ng mga iglesya ni Kristo sa Judea; ²³narinig lang nila basta ang sabing: “Ang umusig sa atin noon ang ngayo’y nangangaral ng paniniwalang sinikap niyang puksain noon.” ²⁴At niluwalhati nila ang Diyos dahil sa akin.

Si Pablo at ang mga alagad

2 • ¹At pagkatapos ng labing-apat na taon, muli akong umahon sa Jerusalem kasama ni Barnabas, at isinama ko naman si Tito. ²Umahon ako dahil sa isang pagbubunyag; at inilahad ko sa harap nila (at sarilinan din sa harapan ng mga kinikilala) ang ebanghelyong ipinangangaral ko sa mga di-Judio, dahil baka ako’y tumatakbo o tumakbo nang walang kapararakan. ³Ngunit hindi nila

ipinilit ang pagtutuli, kahit sa kasama kong si Tito na isang Griyego. ⁴May mga huwad na kapatid naman, na ipinasok nang palihim, na nakialam upang manmanan ang aming kalayaang nakay Kristo Jesus. Hangad nila kaming ipaalipin, ⁵pero hindi kami sumuko o sumangayon sa kanila ni sandali upang manatili ang katotohanan ng Ebanghelyo sa piling ninyo.

⁶Ang mga kilala naman – walang halaga sa akin kung ano man sila dati, hindi nagtatangi ang Diyos – ang mga kilalang iyon ay walang idinagdag sa aking ipinangaral. ⁷Sa halip kinilala nila na pinagkatiwalaan ako ng ebanghelyo para sa mga di tuli, gaya ni Pedro para sa mga tuli. ⁸Ang nagbigay nga kay Pedro ng kaka-yahan para sa mga Judio, ay siya ring nagbigay sa akin para sa mga bansang di-Judio.

⁹Kinilala nina Jaime at Kefas at Juan, na kilalang mga haligi, ang misyong bigay sa akin. Ibinigay nila sa akin at kay Barnabas ang kanang kamay ng kasunduan: ang mga bansang di-Judio ang aming pupuntahan, at sila naman sa mga Judio. ¹⁰Lamang ay aalalahanin namin ang kanilang mga dukha, ang bagay na gustung-gusto kong gawin.

Ang pakikipagtalo kay Pedro

• ¹¹Pagkatapos, nang dumating si

Espiritu Santo ang kumikilos kay Pablo. Ang mga pinuno ng Iglesya ay hindi gumagawa ng desisyon batay sa sariling kagustuhan, kundi sinisikap nilang sundin ang Espiritu Santo na nagsasalita sa pamamagitan ng mga pangyayari.

• **2.1** *Iniuulat sa Gawa 15 ang miting na ito sa Jerusalem; matatagpuan doon ang komentaryo nito.*

Nang maging mga Kristiyanong mga Judio sa lahi at sa relihiyon, nagpatuloy sila sa pagsunod sa Batas ni Moises, kung saan nagkakahalu-halo ang mga pangunahing utos (kilalanin ang Diyos, huwag pumatay...), ang mga ritwal ng pagsamba, at mga kaugaliang pambansa. Nang magsimulang manampalataya kay Kristo ang mga tao ng iba’t ibang lahi, mahigpit na hiniling ni Pablo na hindi sila dapat piliting sumunod sa Batas ni Moises. Sabihin pa, dapat nilang igo ang

kapwa at di dapat magnakaw, ngunit bumubukal ito mula sa Ebanghelyo at hindi na kailangang ipataw pa ang Batas ni Moises.

Upang manatili sa inyo ang katotohanan ng Ebanghelyo (5). Sapagkat pinalalaya ng Ebanghelyo ang mga tao mula sa lahat ng nagpapakitid sa kanilang pananaw, at ang tanging obligasyon nila ay maglingkod at tumulad sa Anak ng Diyos.

Walang halaga sa akin kung ano sila dati (6). Sina Pedro, Jaime at Juan ay walang mga titulo, pera o kultura. Maaaring hinamak pa sila ng mga mananampalatayang mas may pinag-aralan. Hindi iyon pinansin ni Pablo: itinuring lamang niya silang mga pinuno ng Iglesya.

• 11. *Sa Iglesya, naniniwala si Pablo na may karapatan siyang pagsabihan ang pinakamataas na pinuno, ang unang Papa. Pinangakuan ni Jesus si*

Kefas sa Antioquia, harap-harapan ko siyang sinalungat dahil sa dapat siyang sisihin. ¹²Sapagkat bago dumating ang ilang mga tao mula kay Jaime, kumakain siyang kasalo ng mga di-Judio; pero pagkarating ng mga ito'y umurong siya at inihiwalay ang kanyang sarili, dahil sa takot sa grupo ng Tuli. ¹³At nagkunwari rin ang ibang mga Judio, at kahit na si Barnabas ay natangay rin ng kanilang pagkukunwari. ¹⁴Ngunit nang makita kong hindi sila tapat sa katotohanan ng ebanghelyo, sinabi ko kay Kefas sa harap nilang lahat: "Kung ikaw na isinilang na isang Judio ay nakiugali sa mga di-Judio at hindi sa mga Judio, paano mo maipipilit ngayon sa mga di-Judio ang mga kaugaliang Judio?"

• ¹⁵Sa lahing Judio tayo galing; hindi tayo isinilang na makasalanan ng isang di-Judiong bansa. ¹⁶Gayunma'y alam natin na hindi pinawawalang-sala ang tao sa pamamagitan ng mga gawa ng batas kundi sa pananampalataya ni Jesucristo,

Pedro na hindi siya matitiosod sa kanyang pananampalataya, ngunit hindi sinabi ni Jesus na hindi siya kailanman magkakamali at hindi siya mapapagsabihan ninuman.

Hindi nakisalo ang mga Judio sa mga paganong di-Judio sapagkat, para sa kanila, "di malinis" ang ganito, isang dungis.

Alam ni Pedro (o Kefas: tingnan ang Jn 1:42) na pantay-pantay na ngayon ang lahat ng tao at inaako niya na huwag isaalang-alang ang Batas. Gayunpaman, natatakot siya sa iisipin ng kanyang mga kaibigan at kababayan. Hindi niya alam na, para mabigyan sila ng kasiyahan, isasapanganib niya ang pag-eebanghelyo sa mga di-Judio. Hindi na nga komportable sa Iglesya ang mga taong ito na itinuturing na di-malinis. Pinipilit silang ariing parang kanila ang mga kaugaliang Judio. Kung gagawin nila ito, ituturing silang banyaga at di na ibibilang sa kanilang sariling bansa. Kung hindi naman sila papayag, magiging segunda-klaseng mamamayan sila sa Iglesya.

Madali nating makikita na patuloy itong nagiging problema sa ating panahon. Maraming beses ang mga pinuno ng Iglesya ay mga taong kabilang sa isang grado ng lipunan. Hindi iyon nangangahulugang kailangang tularan ng mga mananampalataya ang kanilang kilos, sapagkat ang Iglesya ay Iglesya ng lahat ng tao.

at tayo man ay sumampalataya rin kay Kristo Jesus upang mapawalang-sala ng pananampalataya ni Kristo, at di ng mga gawa ng batas. Sapagkat *walang sinu-mang napawawalang-sala sa mga gawa ng batas.*

¹⁷Kaya nagsisikap tayong mapawalang-sala kay Kristo. Ngunit kung sa gayo'y matagpuan pa rin tayong makasalanan, katulong ba ng kasalanan si Kristo? Hindi! ¹⁸Ngunit kung inalis ko na (ang Batas) at itatayo ko pang muli, mapatutunayang lumabag ako.

¹⁹Ngunit sa pamamagitan ng Batas ako namatay sa Batas upang mabuhay para sa Diyos. Ipinako na ako sa krus kasama ni Kristo; ²⁰hindi na ako ang nabubuhay kundi si Kristo ang nabubuhay sa akin. At kung buhay man ako sa laman, nabubuhay ako dahil sa pananampalataya sa Anak ng Diyos, na nagmahal sa akin at nagbigay ng kanyang sarili para sa akin. ²¹Kaya hindi ko pinawawalang-bisa ang kagandahang-loob ng Diyos;

Madaling mapapatunayan na ang mga kabilang sa uring magsasaka o manggagawa ay hinahamak o binabale-wala kapag hindi sila makasunod sa kilos at kaugalian ng mga may kaya. Dahil dito, ikinahihiya ng karamihan sa kanila ang kanilang sarili: hindi pa sila nagiging tunay na malaya.

Kinakailangang alisin ng Iglesya sa loob niya ang mga pagsasaalang-alang sa pagkakaiba ng mga klaseng panlipunan upang malabanan, pagkatapos, ang diskriminasyong laganap sa ating lipunan.

• 15. Dito sinasabi ni Pablo na iniligtas ni Jesus ang mga Judio pati ang ibang bansa, at binibigyang-diin ang kahalagahan ng pananampalataya. Ganitong-ganito ang balangkas ng pahinang ito. Bubuuin ito ni Pablo pagkatapos ng apat na taon sa mga kabanata 2-8 ng kanyang sulat sa mga taga-Roma. Tingnan ang komentaryo roon.

Kung inalis ko muna (ang Batas) at itinatayo kong muli (18). Tinuruan sila ni Pablo na maging malaya sa relihiyong pagano at sa mga maling palagay at kaugalian nito, na sinunod nila dahil sa takot sa mga diyus-diyusan at sa kapalaran. At sinasabi rin niya sa kanila na hindi kasalanan ang hindi pagtupad sa mga kaugalian ng Matandang Tipan. Ngunit binabalikan na naman nila ngayon: Hindi kasiya-siyang tulin, gayunpaman, ginawa na rin nila ito dahil sa takot, kung sakali.

sapagkat kung nasa Batas ang pagpapawalang-sala, namatay si Kristo nang walang kapararakan.

Sa pananampalataya tayo maliligtas

3 ¹O tangang mga taga-Galasya! Sino ang kumulam sa inyo, na sa inyong mga mata'y lantaran pa namang itinanghal si Jesucristong nakapako sa krus? ²Lisa lang ang itinatanong ko sa inyo: Tinanggap ba ninyo ang espiritu bunga ng pagtupad sa Batas, o ng pananampalataya sa inyong narinig? ³Tangang-tanga na ba kayo? Nagsimula na kayo sa espiritu at ngayo'y magtatapos kayo sa laman.

⁴Wala ngang kabuluhan ninyong naranasan ang mga ito – kung talaga ngang mapawawalang-saysay. ⁵Nang magkaloob sa inyo ng espiritu ang Diyos at gumawa ng kababalaghan sa inyo, bunga ba ito ng pagtupad sa Batas, o ng pananampalataya sa inyong narinig? ⁶Gaya ni Abraham na sumampalataya sa Diyos, at ito ay ibinilang na katapatan para sa kanya. ⁷Kaya alamin ninyo na ang mga kumakapit sa pananampalataya ang siyang mga anak ni Abraham.

⁸Nakinikinita ng Kasulatan na bibigyang kabanalan ng Diyos ang mga bansang di-Judio sa pamamagitan ng pananampalataya. Ipinangako nga kay

• **3.1** Minsang makilala na natin si Kristo, paano pa natin siya maiiwan? Wala nang alam pang mas malalakas na mga katwiran si Pablo upang mapsampalataya ang mga pagano kaysa paghaharap kay Jesus na ipinako.

Nagsimula kayo sa Espiritu at magtatapos kayo sa laman (3). May dalawang kahulugan ang mga salitang ito. Una, naranasan na ng mga taga-Galasya ang pagkilos ng Espiritu Santo at ang kanyang mga milagro at gusto na nila ngayong tanggapin ang pagtutuli sa laman. Ikalawa, nagsimula sila sa katotohanan ng Diyos na nakay Kristo: ibig sabihi'y, *ang espiritu*. Ngayo'y bumabalik sila sa mga alituntuning Judio na, bagamat galing sa Diyos, ay angkop sa mga taong *makalaman*, ibig sabihi'y, walang alam sa pananampalataya at makasalanan.

Sinabi ng mga gumulo sa mga taga-Galasya: kay Kristo nga kayo, ngunit si Kristo nama'y inapo ni Abraham at isang Judio. Kaya sundin ninyo si Abra-

ham sa simula na: *Pagpapalain ang lahat ng mga bansa sa iyo*. ⁹Kaya pinagpapala ang mga may pananampalataya kasama ng sumasampalatayang si Abraham. ¹⁰Nasa ilalim naman ng isang sumpa ang lahat ng kumakapit sa mga gawa ng Batas; nakasulat nga na *Isinumpa ang lahat ng hindi nagtitiyaga sa lahat ng nakasulat sa aklat ng batas at nagsasagawa ng mga ito*.

¹¹Maliwanag na sa ilalim ng Batas, walang nagiging matuwid sa harap ng Diyos: *Ang matuwid na bunga ng pananampalataya ay mabubuhay*. ¹²Gayunman, hindi isinasaalang-alang ng Batas ang pananampalataya sa pagsasabing *Ikabubuhay nila ang pagsasagawa ng mga ito*.

¹³Tinubos tayo ni Kristo mula sa sumpa ng Batas nang maging isang sumpa siya alang-alang sa atin ayon sa nasusulat: *Sumpain ang bawat taong ibinitin sa puno*. ¹⁴Kaya makaaabot sa mga di-Judio ang pagpapala kay Abraham na nakay Kristo Jesus; at tatanggapin din natin ang pangakong espiritu sa pamamagitan ng pananampalataya.

Ang Batas at ang katuparan ng pangako

• ¹⁵Mga kapatid, isipin nga ninyo sa pangkaraniwang buhay: Kapag pinagti-bay ng isang tao ang testamento, walang

ham at gayahin ang mga Judio: sa gayon, nagiging mga anak kayo ni Abraham kasama ni Kristo. Sumasagot si Pablo na hindi nagiging anak ni Abraham o ng Diyos ang isang tao dahil sa lahi; binubuo niya nang lalo ang paksang ito sa Roma 4.

Kabanalan (3:8) o muling pakikipagkasundo sa Diyos. Ito ang kahulugan ng salitang *pagkamatwid* sa pagkakagamit ni Pablo.

• **15.** *Malinaw na sa ilalim ng Batas walang nagiging matuwid (11)* Madali nating nalilimutan na gawa ng Diyos ang pagliligtas sa atin. Hindi batay sa ating kabutihan tayo hinirang para sumampalataya kay Jesus. At pagkatapos, hindi depende ang ating kaugnayan sa Diyos sa pagtupad sa mga rito (mamahinga sa isang araw) o sa pagkain (magpigil uminom ng alak) o sa pagdadamit (magbelo ang babae). Ngunit sanay ang tao na tumalima sa mga batas, panginoon at relihiyon, at maraming beses,

makapagpapawalang-bisa o makapagdadagdag dito. ¹⁶Ngayon, si Abraham at ang kanyang binhi ang tumanggap ng pangako. Hindi sinabing *At sa kanyang mga binhi* na tumutukoy sa marami, kundi tumutukoy sa iisa: *At sa iyong binhi* na si Kristo. ¹⁷Kaya sinasabi ko: umiral ang Batas pagkalipas ng apat na raan at tatlumpung taon, kaya hindi nito pinawalang-bisa ang kasunduang pinagtibay ng Diyos sa simula, ni binabawi ang pangako. ¹⁸Kung bunga ng Batas ang pagkakamana, hindi na ito bunga ng pangako; ngunit ibinigay talaga ito ng Diyos kay Abraham sa pamamagitan ng pangako.

¹⁹Bakit may Batas kung gayon? Idinagdag ito dahil sa mga pagsuway, at may bisa ito hanggang sa pagdating ng binhing pinangakuan. Ang mga anghel naman ang nagtakda nito sa tulong ng isang tagapamagitan. ²⁰(Wala ngang tagapamagitan kung iisa lang, at iisa ang Diyos.)

natatakot siya kung wala na siyang obligasyon at sinasabi na lamang sa kanya: Tumingin kay Kristo at sumunod sa kanya. Tangi sa Kristiyanong paniniwala ang maligtas tayo na walang bayad. Sa iba namang relihiyon, tumitingin ang Diyos sa taong gumagawa ng mabuti, at ginagantimpalaan niya ito. Nagliligtas naman ang ating Diyos sa mga makasalanan at walang karapatan na sumasampalataya sa kanyang pag-ibig. Mag-ingat tayo at baka ipalimot sa atin ng mga imahen, debosyon, pagdiriwang (*na mga gawa natin*) ang kagandahang-loob ng Diyos.

Una, gumawa ang Diyos ng isang pormal na kasunduan kay Abraham. Walang hiningi ang Diyos sa kanya ngunit pinangakuan siya ng Diyos. Ang pananalig sa kanya ang tanging inaasahan ng Diyos sa mga inapo ni Abraham upang sila'y maligtas. Pagkatapos ng napakahalagang pagkukusang ito ng Diyos, hindi talaga nakapagbago sa kalagayan ang Batas na ibinigay ng Panginoon kay Moises. Kaya sinasabi ni Pablo na nagkakamali ang karamihan sa mga Judio sa higit nilang pagpapahalaga sa pagtupad sa Batas kaysa pagbubukas ng kanilang puso sa Diyos.

• 23. Sa panahon ni Pablo, pinaalagaan ang mga anak ng mayayaman sa katulong na finatawag na “pedagogo”, ibig sabih’y, taga-akay. Sasamahan niya ang bata sa eskwela ngunit hindi tuturuan. Sinasabi ni Pablo: Ang Batas ay ang katulong, ngunit si Kristo ang guro. Konklusyon: kung nagturo na si Kristo, bakit pa babalikan ang mga alituntuning Judio?

²¹Kung gayo’y laban ba sa mga pangako ang Batas? Hindi! Kung talagang batas na nakabubuhay ang ibinigay, bunga ng Batas ang pagiging matuwid. ²²Subalit ikinulong ng Kasulatan ang lahat sa kasalanan, kaya dapat ibigay sa mga sumasampalataya ang pangako batay sa pananampalataya kay Jesu-cristo.

Tayo ngayon ay mga anak ng Diyos

• ²³Bago pa dumating ang pananampalataya, nakakulong na tayo at napaliligiran sa ilalim ng Batas, hanggang sa paghahayag ng pananampalataya. ²⁴Sa gayon naging tagaakay natin kay Kristo ang Batas upang magawa tayong matuwid batay sa pananampalataya. ²⁵Ngunit sa pagdating ng pananampalataya, wala na tayo sa ilalim ng isang taga-akay.

²⁶Nakay Kristo Jesus naman kayong

Sa ganito natin mauunawaan ang b. 19: *na si Moises ang tagapamagitan*. Sa turing ni Pablo hindi galing mismo sa Diyos ang Batas at hindi idinikta magpakailanman. Ipinaubaya ng Diyos sa mga anghel ang pagpapasya sa panandaliang kasunduang ito upang maging angkop ang Batas sa isang partikular na panahon at kalagayan; at kinakailangang pagtugmain ni Moises ang kanilang iba’t ibang kahilingan. Ganito rin ang sinasabi sa 4:3. Samakatwid, taglay na ng Matandang Tipan ang katotohanan ng Diyos, ngunit dumating ito sa atin sa tulong ng mga tagapamagitan na nag-angkop nito sa kanilang asal at nagpalabo nito.

Kapag bata pa ang tagapagmana (1). Ginawa ng Diyos ang tao para maging malaya, banal, malakas, kalarawan ni Kristo. Ngunit walang ipinanganganak na may sapat na gulang na; kailangang maging bata muna siya. Gayundin ang sangkatauhan; kailangang dumaan ito sa pagkabata. Nagkaroon ng sinaunang lipunan, musmos na siyensya, simpleng kultura at panandaliang relihiyon. Nanatili ang tao “sa piling ng mga alipin” at sumailalim sa mga puwersang nilikha (sinasabi ni Pablo: mga *simulain*): ang mga puwersang di-nakikita, mabuti at masama, pati ang mga simulain at di-matwid na kuru-kuro ng mga sinaunang tao. Ngayon, sa pamamagitan ni Kristo, kinakailangang marating ng sangkatauhan ang ganap na katotohanan. Pinalaya muna ni Kristo ang mga tao mula sa mga pamahiing panrelihiyon at mga kamalian ng mga pagano na humahadlang sa kanila sa pagkilala sa Ama at sa pagiging mga anak niya.

Mula sa panahong iyon, tumatakas ang sangka-

lahat na mga anak ng Diyos, bunga ng pananampalataya. ²⁷Isuot ninyo si Kristo, lahat kayong bininyagan kay Kristo. ²⁸Wala nang Judio o Griyego, wala nang alipin o malaya, lalaki o babae; iisa lang kayong lahat kay Kristo Jesus. ²⁹At kung nakay Kristo kayo, binhi rin kayo ni Abraham at mga tagapagmana ng ipinangako.

4 ¹Pakinggan ninyo ito: kapag bata pa ang tagapagmana, hindi siya naiiba sa isang alipin kahit na siya ang may-ari ng lahat; ²nasupil siya ng mga bantay at mga katiwala hanggang sa itinakdang panahon ng ama. ³Gayon din naman para sa atin; nang mga bata pa tayo, nasupil tayo ng mga simulaing humahawak sa daigdig. ⁴Ngunit nang sumapit ang kaganapan ng panahon, ipinadala ng Diyos ang kanyang Anak, ipinanganak ng babae, ipinanganak sa ilalim ng Batas, ⁵upang tubusin ang mga nasa ilalim ng Batas, upang ariin kayong mga anak. ⁶Mga anak nga kayo kayat ipinadala ng Diyos ang Espiritu ng kanyang Anak sa ating mga puso, na tumatawag nang malakas: “Abba, Ama!”

tauhan sa mga puwersang espirituwal (o mga anghel) na, para kay Pablo, ay halos maipagkakamali sa mga pantaong institusyon at kultura. At tumatanggap na ang sangkatauhan ng katotohanan mula sa Diyos.

Ipinanganak ng babae, ipinanganak sa ilalim ng Batas (4). Inililigtas ni Kristo ang tao sapagkat siya’y tao. Dumating muna si Kristo bilang tagapagligtas ng bayang Judio at, para iligtas sila, naging isa siya sa kanila. Nanggaling sa Batas, o di kaya’y sa bayan at relihiyon ng Matandang Tipan, ang buong kultura niya: lubhang positibo ang Batas na ito. Ngunit nakalipas na *ang panahon*, at hindi na maaaring matanggap ang kapunuan ng katotohanan ng Diyos nang hindi *tutubusin sa Batas*.

Dapat nating makita rito ang isang saligang kaayusan ng plano ng pagliligtas: Inililigtas tayo ng Diyos sa pamamagitan ng kanyang pagiging isa sa atin. Totoo na rin ito ngayon ukol sa Iglesya, na hindi nagbibigay sa mga tao kundi nagliligtas sa kanila. At hindi makapagdudulot ang Iglesya ng pagliligtas na tumatagal at bumabago kung hindi ito makikibahagi sa kanila mismong kalagayan.

Ito ang dahilan kaya gusto ng Panginoon na ang mga iglesya ng Ikatlong Daigdig ay magpasan ng krus ng

⁷Hindi ka na alipin kundi anak; at kung anak, tagapagmana rin sa habag ng Diyos.

⁸Noong hindi pa ninyo kilala ang Diyos, naglingkod kayo sa mga likas na hindi diyos; ⁹ngunit ngayong kilala na ninyo ang Diyos, o mas tama, kilala niya kayo, paano kayo muling babaling sa mga mahina at hamak na prinsipyo at simulain? At gusto ninyo silang muling paglingkuran? ¹⁰Ipinagdiriwang nga ninyo ang mga araw pati na mga buwan, at mga panahon, at mga taon! ¹¹Talagang nangangamba ako’t baka masayang lamang ang pagpapagod ko para sa inyo.

Nagpapakasakit ako para sa inyo hanggang ngayon

¹²Mga kapatid, sumasamo ako sa inyo: Tularan ninyo ako gaya ng naging pagtulang ko sa inyo. Hindi naman ninyo sinaktan ang damdamin ko. ¹³Alam ninyo na may karamdaman ako sa katawan nang mag-ebanghelyo ako sa inyo noong una. ¹⁴At naging isang pagsubok ito para sa inyo. Gayunman, hindi ninyo ako kinasuklaman ni hinamak. Talagang tinanggap ninyo ako bilang anghel ng Diyos, bilang si Kristo Jesus.

mga tao sa kanilang lupalop: ang kanilang karukhaan, kahirapan, kaabahan, upang magdala sa kanila sa tunay na kaligtasan. Kapag binubuo lamang ang Iglesya ng maykaya at ginagawa ang mga gawi sa Roma at sa mga kanluraning bansa, hindi maliligtas ang mga tao sa Ikatlong Daigdig.

Gusto ninyo silang paglingkuran? (9). Nagsasawa sa kalayaan ang tao. Mas gusto ng ilan na magtrabaho nang walang inaalala para sa boss at ayaw nilang humawak ng responsibilidad sa kanilang kooperatiba. Maraming ayaw sa paring nag-aanyaya sa kanilang gumawa ng maingat na desisyon na sa akala nila’y mabuti. Mas gusto nilang pagsabihan: mabuti iyan, kasalanan iyon. Sinabi na ni Pablo sa mga taga-Galasya: “Na kay Kristo kayo; magpaakay kayo sa kanyang Espiritu.” Ngunit nangangailangan ng pagsisikap ang paggawa ng sariling desisyon; pinipilit tayo nitong magnilay at tumanggap ng responsibilidad. Kaya mas gusto ng maraming Kristiyano na maglakad sa mga tinandaang landas; mas gusto nilang magdiwang ng ilang mga araw; tumupad sa ilang mga obligasyon, at pagkatapos ay hayaan silang nag-iisa sa kanilang mahinang pananampalataya at malamig na pag-ibig.

¹⁵ Nasaan na ang kaligayahang ito? Talagang mapapatunayan ko sa inyo na kung maaari lamang ay dinukit na ninyo ang inyong mga mata at ibinigay sa akin.

¹⁶ At ngayon ba'y kaaway na ninyo ako sa pagsasabi ko ng katotohanan?

¹⁷ Hindi mabuti ang pakay ng mga taong iyon sa inyo, at gusto lamang nilang iligaw kayo upang sa kanila kayo maakit.

¹⁸ Magmalasakit kayo sa isa't isa para sa kabutihan sa tuwina, at hindi pag kasama lamang ninyo ako.

¹⁹ Mga anak, muli akong naghihirap na parang nanganganak hanggang sa mahubog sa inyo si Kristo! ²⁰ Gusto ko sana kayong makapiling ngayon at ibahin ang aking pananalita, dahil sa hindi ko alam kung paano kayo pakikitunguhan.

Ang paghahambing kina Sara at Hagar

• ²¹ Sabihin ninyo sa akin, kayong magpapasailalim ng Batas! Hindi ba ninyo alam ang nasasaad sa Batas? ²² Nakasulat nga na may dalawang anak si Abraham, isa sa aliping babae at isa sa malayang babae. ²³ Ipinanganak nang karaniwan ang anak sa aliping babae at ang sa malayang babae nama'y sa bisa ng isang pangako.

• 4.21. *Nadidiskubre ni Pablo sa kasaysayan ni Abraham, ang ninuno, ang pagtatalong katulad ng kanyang paglaban sa mga "maka-Judio", ibig sabih'y, mga Kristiyanong umaasa pang maligtas sa pamamagitan ng pagtupad sa mga kaugalian ng relihiyong Judio.*

Sa simula ng Banal na Kasaysayan, naroon ang pananampalataya ni Abraham at ang ipinangako ng Diyos sa kanya. Dapat bigyang-pansin na ang pangakong ito'y hindi namamana tulad ng ari-arian ng pamilya, na kailangang ipamahagi sa lahat ng anak. Nakatalaga lamang ang pangako ng Diyos para sa *anak ng pangako*, si Isaac, at hindi para kay Ismael na *ipinanganak nang karaniwan*. (Sinasabi ni Pablo: "isinilang ayon sa laman".) Kaya mula pa sa simula ng Biblia, nakikita na natin na nakakamtan natin ang pananampalataya at ang pamana ng Diyos hindi sa pagkakaroon ng karapatan sa mga ito, kundi dahil sa paghirang at kagandahang-loob ng Diyos.

Sa pagkapit sa kanilang mga kaugaliang panrelihiyon, nakakaligtaan ng mga Judio na, higit sa lahat, sila *ang bayan ng pangako*. Sila ang pinili ng Diyos kaysa ibang mga bansa. At ang kanilang misyon ay

²⁴ May talinghaga ng dalawang kasunduan ang dalawang babaeng ito. Sa Bundok Sinai galing ang una na nagsisilang para sa pagkaalipin: ito ang kahulugan ni Agar. ²⁵ Nasa Arabia nga ang Bundok Sinai, tulad ni Agar, at batay dito nagpapaalipin ang kasalukuyang Jerusalem kasama ng kanyang mga anak.

²⁶ Ngunit malaya naman ang Jerusalem na nasa kaitaasan, na ating ina. ²⁷ At nasusulat: *Magalak ka, babaeng baog na hindi nagsisilang; magsimula kang sumigaw, ikaw na hindi naghihirap sa panganganak; sapagkat marami pang anak ang nag-iisang babae kaysa may-asawa.*

²⁸ Mga kapatid, kayo'y mga anak ng pangako gaya ni Isaac. ²⁹ Pero noo'y inusig ng isinilang ayon sa laman ang isinilang ayon sa espiritu, gayundin naman ngayon. ³⁰ At ano ang sabi ng Kasulatan? *Palayasin mo ang aliping babae at ang kanyang anak; sapagkat ang anak ng aliping babae ay hindi magmamana kasama ng anak ng malayang babae.*

³¹ Kaya, mga kapatid, hindi tayo mga anak ng aliping babae kundi ng malayang babae.

ipahayag na may mga pangako ang Diyos para sa lahat ng bansa. Mali sila sa pag-iisip nang ganito: kami ang pinili ng Diyos, kaya dapat kaming gayahin ng lahat at sundin ang aming mga kaugalian. Sa halip, dapat sana'y ibinahagi nila sa iba ang kanilang mga pag-asa; dapat sana'y tinuruan nila ang iba na manalig sa pangako ng Diyos at hindi sa ilang mga kaugaliang panrelihiyon.

Si Hagar, ang aliping babaeng nagsilang kay Ismael, na ninuno ng mga Arabe, ang larawan ng bayan ng unang tipan. Tinanggap nila ang Batas sa Bundok ng Sinai sa Arabia: hindi nila nakamtan ang tunay na kalayaan at itinuring nilang kanilang kapitolyo ang makalupang Jerusalem.

Samantalang si Sara, ang malayang babae, kasama ang kanyang anak na si Isaac na isinilang ayon sa pangako ng Diyos, ang kumakatawan sa bagong tipan ng Diyos sa mga naniniwala sa kanyang mga pangako. Sila ang mga malayang tao, ang mga Kristiyanong naghihintay sa makalangit na Jerusalem.

Inusig ni Ismael si Isaac at pinalayas siya ni Abraham. Nangangahulugan itong: ginugulo ang mga taga-Galasya ng mga Judiong di-lubos ang pananampalataya; kaya kailangang palayasin sila ng Iglesya.

5 • ¹Pinalaya tayo ni Kristo para sa kalayaan, kaya maging matatag kayo, at huwag na muling magpailalim sa pamatok ng pagkaalipin.

²Heto! Akong si Pablo ang nagsasabi sa inyo na kung patutuli kayo, wala nang pakinabang para sa inyo si Kristo. ³Talagang sinasabi kong muli sa bawat taong nagpapatuli na may pananagutan siyang isagawa ang buong Batas. ⁴At kayong mga umaasa sa Batas para maging matuwid, nawalay na kayo kay Kristo at nawala kayo sa grasya.

⁵Mula sa pananampalataya naman namin matatanggap sa Espiritu ang inasahan naming pagkamatuwid. ⁶Sapagkat kay Kristo Jesus hindi ang pagkatuli ni ang di-pagkatuli ang mahalaga, kundi ang pananampalatayang pinakikilos ng pag-ibig.

⁷Tumatakbo na kayo nang maayos; sino naman ang humadlang sa inyo para huwag nang sundin ang katotohanan? ⁸Hindi ang tumawag sa inyo ang siyang nagbubunsod sa inyo ngayon. ⁹Talaga ngang kaunting pampaalsa lang ang nagpapaalsa sa buong masa. ¹⁰Nananalig ako sa inyo sa pamamagitan ng Panginoon na hindi kayo magbabago ng loob;

pagbabayaran naman ito ng nanggugulo sa inyo, maging sino pa man siya.

¹¹At ako, mga kapatid, bakit di ko pa ipangaral ang pagtutuli para hindi na ako usigin? Ngunit pag nagkagayo'y maaalis ang iskandalo ng krus. ¹²Magpaputol na sana nang lubusan ang mga gumugulo sa inyo!

Tunay na kalayaan

• ¹³Tinawag kayo para sa kalayaan, mga kapatid: lamang ay huwag tawaging kalayaan ang kahalayan. Ang paglilingkod sa isa't isa bunga ng pag-ibig ang tinutukoy ko. ¹⁴Nabubuod nga sa isang salita ang buong Batas: *Ibigin mo ang iyong kapwa gaya ng iyong sarili.* ¹⁵Subalit kung magkakagatan kayo at maglalamunan, ingatan ninyo't baka kayo magkaubusan!

¹⁶Kaya sinasabi ko: lumakad kayo sa espiritu at huwag ninyong pagbigyan ang nais ng laman. ¹⁷Kalaban nga ng espiritu ang hangad ng laman, at kalaban naman ng laman ang hangad ng espiritu. Naglalaman-laban ang mga ito kaya hindi ninyo magawa ang inyong niloloob. ¹⁸Kapag mula sa espiritu kayo kumikilos, wala na kayo sa ilalim ng Batas.

• **5.1** Parehong Kristo ang pinaniniwalaan ni Pablo at ng kanyang mga kalaban. Waring nagkasundo sila sa halos lahat ng bagay. Gayunpaman, may isang bagay na hindi nila pinagkasunduan at sinira nito ang lahat: hindi kinakatigan ni Pablo ang obligasyong magpatuli.

Mensahe ng paglaya ang Ebanghelyo, kaya dapat makayang tuligsain ng mga apostol ang maraming pangkaraniwang pag-iisip.

Ganito ang kinakailangang iskandalo sa lahat ng Kristiyanong pagkilos, na hindi kailanman magiging kasinlaking iskandalo ng pagkamatay ni Jesus sa krus (tingnan ang 1 Cor 1:17). Ang pagliligtas sa mga tao ay nangangahulugang pagpapadiskubre sa kanila, sa isang natatanging paraan, kung sino sila sa harap ng Diyos, at pag-akay sa kanila para harapin ang mga puwersang sumusupil at naglalayo sa kanila. Ito ang dahilan kaya salungat na salungat si Pablo sa mga kaugaliang Judio. Sa pagsunod kay Pablo, maitatagong natin ngayon: Sino ang mga sumasailalim ng mga di-matwid na kuru-kuro at mga naglalayong puwersa sa kasalukuyan, at sino ang mga inuusig?

(5:11; 6:12). Kalimitan, mas naisasabuhay ang Ebanghelyo sa mga Kristiyanong grupong may malay at aktibo sa lipunan kaysa mga grupong sa mga gawaing panliturhiya lamang naglaan ng sarili.

• **13.** Minsan pa, nagkulong sa mga baog na kaabalang panrelihiyon ang mga taga-Galasya dahil gusto nilang umiwas sa pagsisi ng Diyos, at pagkamakasariili iyon. Subalit hindi gayon ang Kristiyanong pamumuhay. Kapag nasa atin ang Espiritu ni Kristo, hindi pagkakasala ang ating pinagkakaabalahan, kundi pagmamahal. Ang mahalaga para sa Diyos ay ang pakawalan natin ang maliit nating mga problema at hayaan ang kanyang Espiritu na magbigay-buhay sa atin. Ito ang sinasabi ni Pablo dito.

Ang mananampalataya na talagang malaya ay ang nagtuturing sa sariling "alipin" ni Kristo. Ganito ang "magkaroon ng pananampalataya" sa pang-araw-araw na buhay: lutasin ang lahat sa pagsasaisip na kay Kristo tayo at handa tayong maglingkod sa ating mga kapatid. Sa ganitong saloobin tayo nagkakaroon ng *kaligayahan* at *kapayapaan*.

¹⁹Madaling nakikilala ang mga gawa ng laman, pambababae, kalaswaan, kahalayan, ²⁰pagsamba sa diyus-diyusan, pangkukulam, mga away, alitan, inggitan, pagkapoot, makasariling paghangad, pagtatalo, hidwaan, ²¹panaghili, inuman, lasingan, at iba pang tulad ng mga ito. Muli kong sinasabi sa inyo ang sinabi ko na noong una, na hindi magma-mana ng kaharian ng Diyos ang mga gumagawa ng mga bagay na ito.

²²Ang bunga naman ng espiritu ay pag-ibig, tuwa, kapayapaan, pagtitiis, kagandahang-loob, kabutihan, pagtitiwala, ²³kahinahunan, pagtitimpi. Walang Batas o parusa para sa mga ito. ²⁴At ang mga kapanig ni Kristo Jesus ang nagpako ng laman sa krus, kasama ang mga pagnanasa at mga nais nito.

²⁵Kung maka-espiritu tayo, sundin din natin ang espiritu. ²⁶Wala nang kayabangan, huwag na tayong maglaban-laban o mainggit sa isa't isa.

Iba't ibang payo

6 ¹Mga kapatid, kung may mahulog sa anumang paglabag, kayong maka-espiritu ang magtuwid sa kanya sa diwa ng kahinahunan. Ingatan mo ang iyong sarili, dahil puwede ka ring matukso. ²Dalhin ninyo ang mga pasanin ng isa't isa, at sa gayon ninyo matutupad ang batas ni Kristo. ³Sapagkat kung may nagiisip na mahalaga siya, gayong bale-wala talaga siya, dinaraya lamang niya ang kanyang sarili. ⁴Subukin ng bawat isa ang kanyang sariling gawa, at hindi na siya magmamalaki sa harap ng kanyang

kapwa, kundi sa kanyang sarili. ⁵Sapagkat may pasanin ang bawat isa na dapat niyang pasanin.

⁶Magbigay ang tinuturuan ng salita ng isang bahagi ng kanyang kita sa nagtuturo. ⁷Huwag kayong magkamali! Di malilinlang ang Diyos at aanihin naman ng tao ang kanyang itinanim. ⁸Kung may nagtatanim sa sariling laman, sa laman din siya mag-aani ng kabuluhan. Kung sa espiritu naman siya nagtatanim, sa espiritu siya mag-aani ng buhay na walang-hanggan. ⁹Kaya huwag tayong manghinawa sa paggawa ng mabuti, at mag-aani tayo sa takdang panahon kung hindi tayo manghihina. ¹⁰Habang mayroon tayong panahon, gumawa tayo ng mabuti sa lahat, lalo na sa mga kasambahay sa pananampalataya.

Ipinako ako kasama si Kristo

• ¹¹Tingnan ninyo, anong laking mga titik ang isinusulat ko sa inyo sa sariling kamay!

¹²Ang mga may gustong tanggapin ng tao ang pumipilit sa inyong magpatuli, at ito ang dahilan: ayaw nilang usigin dahil sa krus ni Kristo. ¹³Nagpapatuli sila at hindi naman nila tinutupad ang Batas pero gusto nila kayong patuli upang makapagmalaki sila dahil sa inyong laman lamang.

¹⁴Sa ganang akin, huwag nawa akong magmalaki maliban sa krus ng ating Panginoong Jesucristo. Sa pamamagitan niyon ay napako sa krus ang daigdig para sa akin, at ako rin para sa daigdig.

¹⁵Walang kabuluhan nga ang pagka-

Nagbibigay si Pablo ng lista ng mga bagay na sa laman at ng sa mga bunga ng Espiritu. Gunitain natin na ang *laman* at *espiritu* ay hindi kasingkahulugan ng *katawan* at *kaluluwa*. Tingnan ang komentaryo sa Roma 7:16.

Pansinin ang aspekto ng pakikiisa ng moralidad na ito: kinakailangang makiisa tayo sa ating mga kapatid.

• **6.11** Sa pagpapaalam ni Pablo, minsan pa niyang binabanggit ang krisis sa komunidad, at alam

nating hindi lamang ito krisis tungkol sa pagtupad. May mga tao roong gustong maging sikat. Kaagad nating naaalaala ang ilang problema sa ating sariling mga komunidad.

Ang mga pumipilit sa inyong magpatuli. Mga miyembro mismo ng komunidad ang mga ito. Nana-nabik silang magpasikat sa pagbuo ng grupo ng Kristiyanong magmumukhang mas taimtim at relihiyoso dahil tuli. Sa katunayan, bibigyang-karapatan sila ng ritong ito na patuluyin sa mga bahay ng Judío – isang

katuli o ang di-pagkakatatuli kundi ang bagong paglikha. ¹⁶At sa lahat ng sumusunod sa tuntuning ito, ang kapayapaan at awa ay sumakanila at sa Israel ng Diyos. ¹⁷Mula ngayon, huwag na akong

istorbuhin ninuman; sapagkat dala ko sa aking katawan ang tatak ni Jesus.

¹⁸Mga kapatid, sumainyong espiritu ang biyaya ng ating Panginoong Jesu-cristo. Amen.

mabuting paraan para magkaroon ng kuneksyon at pera. Mapapaiba rin sila sa mga “pangkaraniwang” mga Kristiyano na hindi nila pakikinabangan.

Kaya nakikita nating pinagtatakpan ng kanilang waring paghahangad ng perpekasyon ang kanilang pananabik na madamang nasa mas mabuting kalagayan sila at mas tinitingala ng lipunan. Hindi nila tinutupad ang Batas. Ngunit ipinagmamalaki nila ang

mga panlabas na kaugaliang ito na nagbubuklod sa kanila.

Ipinako na para sa akin ang mundo. Ibang daan ang pinili ni Pablo. Lumalakad siya sa kanyang daan, walang tirahan, inuusig ng ilan, hinahamak ng iba, kinatatakutan ng mga hindi makatagal sa kanyang halimbawa ng lubos na pagtatwa sa sarili, o sa kanyang pakikisalamuha sa napakaraming taong itinuturing nilang mas mababa. Ito ang pagsunod kay Kristo sa krus.